

צ'חצ'ח

ראשון

לשלוש

ך יעה רווחת היא, כחוגי השמאל הישראלי הפוריסטאני בעיקר, שבני עדות-המזרח מהווים מיכשול בדרך לשלום ולדריקום עם הערבים. הן מוצאם של המזרחיים, לדעת חוגים אלה, הן דפוסיים המנטאליים והתרבותיים. הן המרחב האנטי-דמוקרטי בהגדרתו שבו נתעצב וגובש סדר עולמם של עדות-המזרח פוגמים, בצורה נואשת, ביכולת עדות אלה להתמודד עם אתגריהם.

חמור מכן, סבור השמאל הפוריסטאני, לבקיעים בראשיתיים אלה של יהדות המזרח כאשר היא נתוספה, בהשפעת הימין הלאומני, רדוקציה כהווייתו של הקולקטיב המזרחי בארץ-ישראל.

לענייננו של השמאל, הסחף הלאומני המתפרץ של העשור האחרון כיוון את עדות-המזרח המ' תוסכלות, הפרות-הבגרות, לתפיסה חד-ממדית: ה' שינאה לערבי.

קנאות * מידבריות והרים

ל ביסוס הנחות-יסוד אלה אין אפילו צורך לשוב ולניגוד מהפובליציסטיקה המזהה בגלוי, ובלשון בוטה, את המיד רחיים כחוד-החנית של הגיוענות, הלאומנות הקיצונית וכמעט ההתנגדות לחמנה הקדימה והשלום (התנפס, בדרך-כלל, כמושג על יהדות אשכנז בארץ ובתפוצות).

אף הביקורת הסיפורית, המתפנית מעת לעת לאחזיה כלשהי באקטואליה, מסננת בדרכה שלה, בלשונה היא, נימה דומה. אומר אחד מנציגיה הנובלים, גבריאל מוקר, בדיון על "ישראל במרחב היסתיכוני", תוך הבחנה בין מעגל התרבות היסתיכוני, המעורר ופתוח כלשהו, לבין מעגל התרבות המזרחית-תכוני, המיכרבי, הקנאי והנוקשה; גם מילחמות-חורמה של עדות בלבנות, היסתיכון היסטיורי בין התורכים ליוונים או בין ישראל לערבים, נראים לי כולם כנגועים באותה רוח-השרב החמה של קנאות מזרח תיכונית. גם פיתוח של פשרה לסיכסוך הישראלי פלסטיני נראה לי כמותנה בהתגברות על קנאות לאומית קלריקאלית, שנושב ממנה איזה להט מידברי או הררי.

המזרחיים קיבלו ללא עוררין ואף קידמו בהתלהבות את אנוור אל-סאדאת

"מכאן, מוסף גבריאל מוקר, מגיע אני לסוגיית מזרח ומערב שכקרבנו. ביסתיכוניות יש, כאמור, איוו שהיא ערובה לסניטזיה בין מזרח למערב. לאפשרות הזאת נודעות השלכות גם על מאזן התרבות הפנימי בישראל. לאן תתיינה נטות עדות: המזרח? לצד הנועם היסתיכוני או לקנאות המידבריות וההרים של המזרח התיכון?"

במיקרה הפחות חמור, על פי מאזנו של מוקר, עשויות עדות-המזרח לבוא כבדית של איוושהי תרבות יסתיכונית מעודנת, המצויה בלארבי, לדבריו, בתהליך רעיקה, קיימת סכירות רבה, לעומת זאת, כי עדות-המזרח, אשר זיהויין עם מעגל הקינאה והלהט המזרח תיכוני עולה כביור מההקבלה המרומזת של מוקר, יהוו, כמרחב יסתיכוני פתוח, תיכתי-הודרה רבת-עוצמה בישראל לכל הסחי התרבות-יאנושי המתועל במעגל המזרח תיכוני.

מיקרהו של מוקר מופתי, שכן הוא משקף, מבעד למעטה של אישירוח ליברל ושנון ומערביסט נלהב, את הרתיעות הסמויות והספחים בבלתי-מוציאה של אבות התפיסה המדינית-ביטחנית ושל האינטיגנציה, מבינונו של שלום מלא וברקיימה עם העולם הערבי או — כלשון חוקרי-הסיפור — המעגל המזרח תיכוני.

השכן * הערבי הציל

ך תיעה תיקרקעית זו היא, במידה לא-מבוטלת, ביסוד המעצורים, הגימגמים וההיסוסים ביחס אל העולם הערבי, ומהווה מעין תתימוע, מעין סובסטרטום מסנן, מפנים ומצנזר את ההיגד המוצהר בשער בתרבים על השלום המיוחל. ליחס המורכב אל השלום, הניזון מהוויה קיומית רבת-מימרים — זו של דור המדינה על שלל מילחמותיה ואיומיה; זו של השואה, שחרטה את גדול שבריו של העם היהודי בהיסטוריה; זו של העולם הערבי (ברוב פלגיו), המבקשת להבצית את האיום על הציונות — מתוסף, איפוא, גם החשש להיבלע בתוך הכיבוש המזרח תיכוני.

אודה על האמת כי גם אני, יליד מארוקו ומזרחי מעצם סיווגי, שהשמיר הנאצי לא הספיק להמיתו, שאש ערביי-מארוקו המתפרעים בשחר-עצמאותם כמעט וכילתה אותו, השייך למילחמות-ישראל מששת-הימים והלאה, הנני חלק בלתי-נפרד מההתנסות המורכבת של הקולקטיב הישראלי לגונוי עם השלום.

סלא אולי הדבר אך גם האש של השבאב המארוקאי המשתולל, שחרכה את גופותיהם של תריסר יהודים מהעיריה סידיקאסם (פטיזאן, ראו), ושעמדה לזמן לילך שהייתי ולבני-מישפחתי גורל דומה אילולא נושענו בידי השכן הערבי (!) ומצאנו בביתו מיקלט, לא הותירה בליבי כל שנאה לערבי.

אין גם בליבי כל ספק שיוצאי עדות-המזרח, על רקע הדרי קיום המתמשך עם העולם הערבי-איסלאמי מאות בשנים, סיגלו לעצמם לצד פעמי-משיח, גאולה וחבת-ציון, פתיחות מספקת אל סביבתם הערבית. במובן הזה — ורק במובן הזה — ניתן לדבר על בני עדות-המזרח — כפי שעושה זאת תנועת המזרח אל

כמה ממתנגדי הסכמי השלום נמנים עם בני עדות-אשכנז

השלום כתבונה וכרוח-הרעה — כגשר טיבעי אל השלום עם מדינות-ערב.

גשר טיבעי אל השלום אין פרושו, בהכרח, תביעה למעמד-בכורה של המזרחיים בדרשיח אל השלום, אין פירושו בהכרח עירעור בוטה על ה"עליונות" שהשמאל הפוריסטאני מבקש ליטול לעצמו בתחום זה.

יש בהנפה העיקבית והאינטיגנצית של המזרח אל השלום, בראש ובראשונה, משום שיקום של זהות ותודעה פוליטית של עדות-המזרח, שעומעמו בעידן סוציאליזם ישראלי צודק ומשעבר-הדוח.

יש בה גם, בתופעה המנינה הוו של המזרח אל השלום, משום בנייה מחודשת של אותו הגשר, שאת רגותיו צריך לחלץ ולשכלל מזלוול השמאל האליטיסטי, כמו גם מטירוף הכהניזם המאיים.

המיבחן * של סאדאת

ה מזרח אל השלום מופיעה מזה שלש שנים כמישענת עיונית-אידיאולוגית לאוכלוסיה שוחרת-שלום ביסודה, פתוחה לעולם הערבי בזכות עברה והתנסותה. תנועה זו מאשרת בדיעבד, תוך ליכון, ניסוח והגדרה רעיוניים את התנהגותה הספונטנית — ומשום כך טיבעית — של יהדות-המזרח, במיבחן השלום הראשון שידעה מדינת-ישראל.

הבצנת אתגר השלום, אנוור אל-סאדאת (כמה סימפטומאטית העובדה שמנהיג ערבי הוא ששבר ראשון משהו ממחסום הרתיעות והספחים) גשגש לא רק במנהיג בעל שיעור-קומה כמנחם בגין, כי אם גם במחנה תומכיו — במידה משמעותית בני

עדות-המזרח — שקיבלו ללא עוררין ואף קידמו בהתלהבות את השלום.

במיבחן השלום העליון עם מצריים, בני עדות-המזרח לא הבעירו צמיגים, לא בינסו הפגנות-מחאה וגם לא התבצרו בימית, כן, אלה המכוונים על-ידי קבוצות ישועיות של השמאל, אויבי השלום, נהגו באחריות לאומית, ובבגרות והכרה היסטורית מלאות:

לעומתם, כמה ממסתייגי ומתנגדי הסכמי-השלום של קמפ-דייוויד — והם לא עלומי-שם ולא פחות-ישררה במדינתנו — נמנים כולם עם בני עדות-אשכנז. אף מחנה הקדימה הסוציאליסטי המתון, בראשות שמעון פרס, מבכה מעת לעת את החזרת ימית, בוויכוח על השלום.

היכן * אויבי השלום?

ה יכן, איפוא, "אויבי השלום"? האם באמת מוצאם בעדות-המזרח?

שאלה זו מוטב כי תישאל בזהירות, שכן אם חיוני להיאבק בהפרכת המיתוס שבני-עדות-המזרח הם מיכשול לשלום ושונאי-ערבים, הרי שחינוי לא פחות אשכנז, אף מחנה הקדימה שלפיו בני-עדות אשכנז הם מוליכי הריאקציה ושוחרי הלוהמנות והלאומנות.

למישנה הזירות אנו נדרשים משום שביחס לעולם הערבי אנו, בני עדות-המזרח ובני עדות-אשכנז, הננו חלק מאותו התהליך ומאותו המאבק על דמותה ועתידה של מדינת-ישראל.

עם זאת מאלפת העובדה שמנהיגים מזרחיים, ביחסם אל הערבי או אל הסיכסוך הישראלי-ערבי, מגלים מתינות ופתיחות ראויות-לשמן, יצחק נבון עשה כנשיא, ועושה כשר-חינוך, להעמקת ההבנה בין שני העמים, יחסו של רויך לוי לשטח-אש 9 ולערביי-ישראל, כמו גם לסיכסוך הישראלי-ערבי ולסוגיית-לבנון, אינה יחסו של השר משה ארנס, כשם שהרב יצחק פרץ, חשוד ככל שיהיה ברבקות לחשכת ימי-הביניים, אינו שונא

חשיפת אדרי כדמות מפתח בקשר המארוקאי מלמדת על הפוטנציאל הטמון במזרחיים

ערבים ואינו מנושאי הרגל של שלמות ארץ-ישראל. לשון אחר: הרב פרץ אינו הפרופסור יובל נאמן, זירת מדיניות-החזק והמגעים לשלום, שעם מעצביה כמעט שלא נימנים מנהיגים מזרחיים, אינה מלמדת כי אלה מתנכרים או זרים לשלום עם העולם הערבי.

חשיפת המפתיעה של ח"כ רפי אדרי, כדמות מפתח בקשר המארוקאי של שימעון פרס, מלמדת היטב על הפוטנציאל הטמון במנהיגות בני-עדות-המזרח.

אף שמוצאו המארוקאי של אדרי היה לו לנתיב סלול מראש בקשר עם המלך ואנשיה-המימשל המארוקאי, הרי עצם העיסוק בשלום של מי שאך לפני שנים מעטות נחשב כעסקן פוליטי וזטר בחזור הגלילית, מקפל בתוכו משמעות מעל ומעבר לסגולותיו האישיות של אדרי.

רפי אדרי, כשליח-שלום — זהו, לפי שענה, יוצא מן-הכבל המלמד על יכולת של פוליטיקאים ומי דינאים מזרחיים, ובאמצעותם של רוב בני עידות-המזרח, ליטול חלק מכריע והיסטורי בכינון השלום עם עמי-ערב.

אדרי * איננו אבן

ש מעתי בגלי צה"ל את ח"כ רפי אדרי, בשונו ממארוקו עם פרס, נכון, המיבטא של רפי אדרי הוא מיבטא מארוקאי מודגש. שפתו העברית משובשת. אישיותו אינה קוסמת כלל ועיקר במישור האינטלקטואלי או התרבותי. בינו לבין אבא אבן מרחק מורשת שלמה.

אך כמה נעמו שיבוש-ילשוננו ותיקולי-מיבטאו של ח"כ רפי אדרי?

צ'חצ'ח ראשון לשלום!
● הכותב, הד"ר יהודה לנקרי, מכהן כראש המועצה המקומית שלומי בגליל העליון.